

Valbona Dervodeli

DËNIMI, QËLLIMI DHE LLOJET

Që nga kohërat më të lashta shoqëritë njerëzore dhe grupet e ndryshme kanë bërë përpjekje për pengimin e kriminalitetit dhe sjelljeve të rrezikshme në shoqëri dhe që atëherë ka pasur reagime ndaj veprimeve dhe sjelljeve të ndryshme të cilat kanë cenuar interesat, vlerat dhe normat më vitale të individëve, grupeve dhe bashkësive të caktuara³⁵⁰.

Dënimi është lloji më i vjetër i sanksionit penal, ka lindur nga gjakmarrja dhe kompozicioni, si forma të para të reagimit të shoqërisë ndaj veprave të ndaluara të individëve. Gjerë në fund të shekullit XIX dënimi ka qenë i vetmi lloj i sanksionit penal, edhe sot dënimi është sanksion themelor, shqiptohet më së shpeshti ndaj kryerësve të veprave penale³⁵¹.

E drejta e çdo njeriu për jetën mbrohet me ligj. Askujt nuk mund t'i privohet qëllimisht jeta, me përjashtim të rastit kur zbatohet një vendim me vdekje i dhënë nga një gjykatë, kur krimi ndëshkohet me këtë dënim nga ligji³⁵². Çdo kush ka të drejtën e lirisë dhe të sigurisë personale. Askujt nuk mund t'i hiqet liria, me përjashtim të rasteve dhe në përputhje me procedurën e parashikuar me ligj³⁵³.

Për t'u shqiptuar një dënim duhet të ekzistojë vepra penale, elementet e saj, siç janë: sjellja e njeriut (veprimi ose mosveprimi), rrezikshmëria shoqërore, përcaktimi i një vepre penale, pasoja, lidhja shkakësore mes veprimit (mos veprimit) dhe pasojës, përgjegjësia penale.

Një vepre penale po t'i mungojë ndonjë nga elementet e vënë në pikëpyetje ekzistencën e saj, që d.m.th. nuk kemi vepër penale, siç përcaktohet edhe

³⁵⁰ Halili, dr. Ragip penologjija shkenca mbi ekzekutimin e sanksioneve penale, 2005, Prishtine, faqe 29,

³⁵¹ Salihu, dr. Ismet E drejta penale 2005 Prishtine, faqe 431

³⁵² Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut, neni 2,

³⁵³ Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut, neni 5,

me nenin 6 të KPK-së, se vepra penale është vepër e kundërligjshme e cila është e përcaktuar me ligj si vepër penale tiparet e së cilës janë të përcaktuara me ligj dhe për të cilën me ligj është paraparë sanksioni penal ose masa e trajtimit të detyrueshëm.

Dënimi përbëhet nga këto elemente:

- a. dënimi duhet të paraqes vlerësim negativ, moralo-etik ndaj veprës penale dhe kryerësit,
- b. dënimi duhet të paraqes një të keqe e cila e godet personin i cili ka kryer vepër penale,
- c. dënimi duhet të ketë qëllimin e caktuar i cili dëshirohet dhe arrihet me ekzekutimin e tij,
- d. dënimi duhet të jetë i përcaktuar me ligj, po që se dënimi nuk është i paraparë me ligj nuk mund të shqiptohet, ky element është i njohur edhe në maksimën latine, NULLA POENA SINE LEGE,
- e. dënimi mund të shqiptohet vetëm ndaj kryerësve të veprave penale që janë penalisht të përgjegjshëm,
- f. dënimin mund ta shqiptojë vetëm gjykata³⁵⁴

Karakteristikat e dënimit:

- a. sipas të drejtave penale bashkëkohore, dënimi duhet të jetë personal,
- b. dënimi duhet të jetë human- mos të shkaktojë mundim dhe përbuzje të delinkuentit dhe dëmtim të shëndetit,
- c. dënimi duhet të jetë legjitim – gjykata duhet të shqiptojë llojin dhe lartësinë e dënimit aq sa është i domosdoshëm për mbrojtjen e shoqërisë nga kriminaliteti dhe përmirësimin e fajtorit,
- d. dënimi duhet t'i godas njësoj kryerësit e veprave penale pa marrë parasysh përkatësin nacionale, fetare, racore, politike etj.
- e. dënimi duhet të jetë proporcional me peshën e veprës penale dhe shkallën e përgjegjësisë penale të kryesit,
- f. dënimi duhet të jetë i ndarë,
- g. dënimi duhet të jetë i revokueshëm,
- h. dënimi duhet të jetë i përmirësueshëm³⁵⁵.

---

³⁵⁴ Salihu, dr. Ismet E drejta penale 2005 Prishtine, faqe 432-433

³⁵⁵ Salihu, dr. Ismet E drejta penale 2005 Prishtine, faqe 433-434-435

BAZA – juridike e dënimit është në të drejtën, e domosdoshme të shoqërisë që të mbrohet nga kriminaliteti, të luftohet kriminaliteti duke zbatuar mjete të dhunshme, siç është dënimi.

Qëllimi i dënimit

Qëllimet e dënimit janë:

1. Të parandalojë kryerësin nga kryerja e veprës penale në të ardhmen dhe të bëjë rehabilitimin e tij,
2. Të përmbajë personat e tjerë nga kryerja e veprës penale³⁵⁶

Filozofi i lashtë grek Platoni, qëllimin e dënimit e ka përcaktuar në këtë mënyrë “Kush ndëshkohet në mënyrë të drejtë duhet të bëhet i mirë dhe të përfitojë nga dënimi, ose ai duhet të bëhet shembull për të tjerët. Kështu ata do të shikojnë çfarë ai vuan dhe do të frikësohen të vuajnë edhe ata”

Pra qëllimi që një person të privohet nga liria është që ai të riedukohet, risocializohet, të bëhet i dobishëm për rrethin familjar, dhe kur të lirohet të jetë më i përgjegjshëm për veprimet e tij në të ardhmen.

Se çka arrihet me zbatimin e dënimit janë shfaqur mendime dhe teori të ndryshme filozofike dhe juridike, e të cilat mund të radhiten në tri grupe themelore:

1. Teoritë absolute
2. Teoritë relative dhe
3. Teoritë e përziera apo eklektike.
  - a. Sipas teorisë absolute – qëllimi i dënimit është hakmarrja ndaj personit që kryen veprë penale si e metë kryesore e kësaj teorie është se këto në tërësi injorojnë qëllimin social të dënimit.
  - b. Sipas teorisë relative – dënimi nuk duhet të jetë qëllim në vete por mjet për mbrojtjen e shoqërisë nga kriminaliteti, platformë kryesore është preventiva e kriminalitetit.
  - c. Teoritë e përziera më së miri e përcaktojnë qëllimin që duhet të arrijë dënimi.

---

³⁵⁶ Kodi Penal i Kosovës neni 34

Sipas përfaqësuesve të kësaj teorie, qëllimi i dënimit nuk mund të arrihet vetëm me represion (hakmarrje) por jo edhe vetëm me preventivë. Kryesi i veprës penale duhet të dënohet për shkak se ka kryer vepër të dëmshme, por ai duhet të dënohet edhe me qëllim mos të kryejë më vepër të kundërligjshme, pra të përmirësohet.

Qëllimi i dënimit sipas të drejtës penale të Kosovës

Sipas KPK-së del se e drejta jonë e përvetëson preventivën e posaçme (speciale) dhe të përgjithshme (gjeneral) si qëllim të dënimit, në nenin 34 të Kodit Penal është përcaktuar qëllimi i përgjithshëm i dënimit. Si në legjislacionin penal të çdo shteti, ashtu edhe te ne, lloji dhe lartësia e dënimit përcaktohet sipas intensitetit dhe sasisë së të keqes që kryesi i veprës penale ia ka shkaktuar individit dhe shoqërisë.

Dënimi krahas qëllimit të preventivës individuale dhe të përgjithshme duhet të përmbushë edhe qëllimin e drejtësisë duhet të jetë i drejtë, vetëm dënimi i drejtë mund të shuajë ndjenjën e hakmarrjes³⁵⁷.

Llojet e dënimeve

Neni 6 parag. 2 i Konventës Evropiane të të Drejtave të njeriut thotë “Çdo person i akuzuar për një vepër penale prezumohet i pafajshëm, derisa fajësia e tij të provohet ligjërisht”

Në nenin 1 parag. 2 të Kodit Penal është shkruar se, askujt nuk mund t’i shqiptohet sanksionin penal ose masë e trajtimit të detyrueshëm për një vepër penale, nëse para kryerjes së veprës ligji nuk e përcakton veprën si vepër penale dhe nuk parasheh sanksion penal ose mos të trajtimit të detyrueshëm për atë vepër³⁵⁸. I njëjti parim shkruhet në nenin 7 të Konventës Evropiane.

Nga burimet e së kaluarës lidhur me dënimet kuptojmë se në testamentin e vjetër të Biblës, është e njohur rregulla që bazohet në shpagim - zhdëmtim “sy për sy”, “dhëmbë për dhëmbë”, apo me Sheriat është e njohur, goditja me shkop, gjoba, prerja e gjymtyrës.

---

³⁵⁷ Salihu Dr. Ismet E drejta Penale 2005, Prishtine, faqe 438 – 439 -440 – 441

³⁵⁸ Salihu Dr. Ismet E drejta Penale 2005, Prishtine, faqe 443

E drejta Penale e Kosovës njeh 5 lloje të dënimeve, neni 36, 41, 54 këto janë:

1. Dënimi me burgim afatgjatë,
2. Dënim me burgim,
3. Dënim me gjobë,
4. Dënimet alternative,
5. Dënimet plotësuese.

E drejta jonë nuk e njeh dënimin me vdekje, ky lloj dënimi është abroguar më 12 dhjetor të vitit 1999, në Rregulloren e UNMIK-ut, nr. 1999\24, ndërsa me Rregulloren nr. 1999/59, është paraparë dënim me burgim afatgjatë (21-40 vjet) në vend të dënimit me vdekje.

Në nenin 35 të Kodit Penal dënimet ndahen në:

- a) Dënime kryesore,
- b) Dënime alternative dhe
- c) Dënime plotësuese³⁵⁹.

Sipas nenit 36 të KPK-së, dënimet kryesore janë:

- a. Dënimi me burgim afatgjatë,
- b. Dënimi me burgim dhe
- c. Dënimi me gjobë³⁶⁰.

Me shqiptimin e dënimit me burg njeriut i merret liria e qarkullimit, ndërsa te dënimi me gjobë pasuria. Dënimi me burg për herë të parë është paraparë në Kodin Penal të Francës të vitit 1791.

Dënimi me burg, në krahasim me dënime të vrazhda (gjymtimet fizike), kishte për qëllim edukimin dhe arsimimin e personave me vetëdije të ulët të arsimit.

1. Dënimi me burgim afatgjatë- shqiptohet në kohëzgjatje prej 21 deri 40 vjet. Në Kodin Penal neni 37 parag. 4, është paraparë që kryesit e veprës penale lirimi me kusht mund t'i jepet pasi t'i ketë mbajtur $\frac{3}{4}$ e këtij dënimi.

---

³⁵⁹ Kodi Penal i Kosoves neni 35

³⁶⁰ Kodi Penal i Kosoves neni 36

2. Dënimi me burgim – është i paraparë për numrin më të madh të veprave penale. Minimumi i përgjithshëm i dënimit me burgim është 15 ditë, ndërsa maksimumi i përgjithshëm është 20 vjet (neni 38 parag. 1) në KPK është paraparë që në të gjitha rastet e mundshme, në vend të dënimit me burgim sidomos të burgimit afatshkurtër, të shqiptohen dënimet alternative apo dënimi me gjobë. Në parag. 3 të nenit 38 të Kodit Penal është paraparë që “kur gjykata cakton dënim me burgim të zëvendësohet me gjobë ose me punë në dobi të përgjithshme, por me pëlqimin e kryerësit”.
3. Dënimi me gjobë bënë pjesë në llojet e dënimeve pasurore. Dënimi me gjobë është i vetmi lloj i dënimit i cili mund të shqiptohet si dënim kryesor dhe plotësues. (neni 39 parag. 1). Minimumi dhe maksimumi i përgjithshëm i këtij lloji të dënimit është 50 €, minimumi, maksimumi i përgjithshëm është 25.000 €, ndërsa kur vepra penale është kryer me qëllim të fitimit maksimumi i gjobës është 500.000 €. Sipas nenit 39 parag. 3 të KPK-së, nëse personi i dënuar nuk është në gjendje ta paguaj dënimin me gjobë, gjykata mund të lejoj që dënimi të paguhet me këste por pa kaluar dy vite, e nëse nuk është në gjendje brenda kësaj periudhe të paguaj me pëlqimin e personit të dënuar mund ta zëvendësoj gjobën me një urdhër për punë në dobi të përgjithshme (neni 40 i KPK-se)³⁶¹.

Dënimet alternative (neni 41 i KPK-së)

Qëllimi kryesor i dënimeve dhe masave tjera alternative është që në të gjitha rastet të luftohet kriminaliteti pa u ekzekutuar dënimi me burgim.

1. Dënimet alternative janë:

- 1.1 Dënimi me kusht dhe
- 1.2 Gjysëmliria.

2. Kur gjykata shqipton dënimin me kusht, gjykata mund të shqiptojë:

- a. Urdhrin për trajtim të detyrueshëm rehabilitues,
- b. Urdhri për mbikëqyrje nga shërbimi sprovues dhe
- c. Urdhrin për punë në dobi të përgjithshme.

Sipas dispozitës së Kodit Penal, me rastin e caktimit të dënimit me kusht, gjykata ia shpall personit të dënuar dënimin dhe të njëjtën kohë urdhëron që

---

³⁶¹ Kodi Penal i Kosovës neni 39 par.3

ky dënim të mos ekzekutohet nëse personi i dënuar për kohën të cilën e cakton gjykata (koha e verifikimit) e cila nuk mund të jetë më e shkurtë se një vit dhe as më e gjatë se 5 vjet, nuk kryen vepër tjetër penale (neni 43 parag. 2).

Kur gjykata shqipton dënim me burgim deri në një vit mund të urdhërojë ekzekutimin e dënimit me gjysmë liri, për shkak të detyrimeve të personit të dënuar lidhur me punën, arsimimin, kualifikimin ose aftësimin profesional, përgjegjësit esenciale familjare, apo nevojën për trajtim apo rehabilitim mjekësor. Kur e vuan dënimin në gjysmë liri personi i dënuar detyrohet të kthehet në burg pas kryerjes së detyrimeve jashtë burgut brenda kohës së caktuar nga gjykata (nenin 53 i KPK-se).

2.1. Sipas parag. 1 të nenit 49 të KPK-së gjykata mund të shqiptojë dënim me kusht me urdhër për trajtim të detyrueshëm rehabilitues në rast se personi i dënuar e ka shkelur ligjin për herë të parë dhe është i varur nga droga ose alkooli, nëse gjykata konsideron se faktori kryesor që ka ndikuar në kryerjen e veprës penale është alkooli ose droga dhe se trajtimi i suksesshëm do të zvogëlonte rrezikun për kryerjen e veprës së re penale, pas shqyrtimit të raportit të shërbimit sprovues.

2.2 Gjkata mund të shqiptojë dënim me kusht me urdhrin për mbikëqyrje nga shërbimi sprovues, nëse konsideron se integrimi i të dënuarit në shoqëri arrihet më mirë përmes mbikëqyrjes nga ana e shërbimit sprovues pas shqyrtimit të dosjes së shërbimit sprovues.

2.3 Gjkata mund të shqiptojë kryerësit dënimin me kusht me urdhër për punë në dobi të përgjithshme të paraparë në parag. 1 të nenit 44 të KPK-së, nëse gjykata e shpall dënimin me gjobë deri në 2.5000 €, ose me burgim deri në një vit. Puna në dobi të përgjithshme mund të caktohet vetëm me pëlqimin e personit të dënuar (parag. 1 neni 52). Shqiptohet në kohëzgjatje prej së paku 30 orë, e më së tepërmi 240 orë pune. Orët e caktuara nga gjykata duhet të kryhen brenda një viti (neni 52 parag. 2 e 3).

Dënimet plotësuese

Janë lloje të posaçme të sanksioneve penale mund të shqiptohen së bashku me dënimin kryesor ose alternativ. Në të drejtën penale është paraparë që krahas dënimit kryesor, duhet paraparë edhe sanksione tjera penale plotësuese për parandalimin e kriminalitetit dhe risocializimi i personave të dënuar. Këto dënime shqiptohet me qëllim t'i merren apo kufizohen disa të drejta ku me dënim kryesor nuk mund t'i merren.

Në dënime plotësuese bëjnë pjesë:

- a. gjoba,
- b. heqja e të drejtës për t'u zgjedhur,
- c. ndalimi i ushtrimit të funksioneve në administratën publike ose në shërbimin publik,
- d. ndalimi i ushtrimit të profesionit, i aktiviteteve ose detyrës,
- e. ndalimi për të drejtuar automjetin,
- f. marrja e lejes së vozitjes,
- g. marrja e sendit,
- h. urdhri për publikimin e aktgjykimit,
- i. dëbimi i të huajit nga territori i Kosovës (par. 2 neni 54 i KPK-së)